TARİH Sınıf-11

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU DEVRİMLER ÇAĞINDA DEĞİŞEN DEVLET-TOPLUM İLİŞKİLERİ

Islahat Fermanı (1856)

Avrupalı devletlerin daha köklü reformlar yapılması talepleri sonucunda, Osmanlı tarihinde önemli bir yere sahip olan Islahat Fermanı hazırlanmıştır. Islahat Fermanı, Paris Kongresi'nin başlamasından sonra İstanbul'da 18 Şubat 1856 tarihinde yabancı devlet temsilcilerinin de katıldığı bir törenle ilan edilmiştir. Islahat Fermanı'nda gayrimüslimlere, vatandaşlık hukuku açısından Müslümanlarla tam eşitlik sağlayan önemli haklar verilmiştir. Böylece Avrupalı devletlerin, Osmanlı'nın iç işlerine müdahalesi önlenmek istenmiştir. Islahat Fermanı'nın, Paris Antlaşması maddeleri arasında yer alması, bu fermanın siyasi nitelikli olduğunu göstermektedir. Bu fermanla gayrimüslimler üzerindeki nüfuzlarını artıran Avrupalı devletler; Osmanlı topraklarında siyasi, ekonomik, hukuki ve kültürel alanlarda yeni hak ve çıkarlar sağlamıştır.

Kanun-ı Esasi

Yeni Osmanlılar, meşrutiyet yönetimine geçiş için devletin siyasi, sosyal ve hukuki yapısında bazı değişikliklerin yapılması üzerinde durmuştur. 1876'da Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iç ve dış sorunlar, bir anayasanın ilanını zorunlu kılmıştır. II. Abdülhamid, bu iş için Mithat Paşa başkanlığında bir komisyon kurulmasına izin vermiştir. Bu komisyon Fransa, Belçika ve Prusya anayasalarından esinlenerek bir anayasa metni hazırlamış ve padişahın da katkılarıyla 119 maddelik Kanun-ı Esasi ortaya çıkmıştır. Kanun-ı Esasi Balkanlar'da yaşanan bunalıma bir çözüm yolu bulmak için Avrupalı devletler ve Osmanlı temsilcilerinin katılımıyla yapılan Tersane Konferansı sırasında 23 Aralık 1876 günü törenle ilan edilmiştir. Türk tarihinin bu ilk anayasasıyla Osmanlı Devleti'nde meşrutiyet yönetimine geçilmiştir. Tanzimat'la başlayan modernleşme sürecinin doğal bir devamı olan Kanun-ı Esasi'nin ilanında, Genç Osmanlıların halkın yönetime katılması düşüncesi etkili olmuştur.

Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerindeki Hukuksal Gelişmeler

Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde çıkarılan kanunlarda devlet ile toplum ilişkilerini düzenleme ve Avrupa kanunlarıyla entegrasyon düşüncesi etkili olmuştur. Tanzimat ve Islahat Fermanlarında ilan edilen hususların başında can, mal ve namus emniyeti gelmiş, bütün vatandaşlara eşit haklar öngörülmüştür.

Ceza kanunu, tekniği ve yöntemi bakımlarından Avrupa hukukundan yararlanılarak yapılmıştır. Osmanlı ticaret hukuku da Fransa kanunları örnek alınarak hazırlanmıştır. 26 Temmuz 1850'de oluşturulan Ticaret Kanunnamesi, özel hukuk alanında yapılan ilk kanundur. Deniz ticareti hukuku ise Hollanda, Sicilya, Belçika ve Prusya kanunlarından da yararlanılarak 1863'te Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi adıyla hazırlanmıştır. Toprak hukuku alanında yapılan en önemli kanun, Arazi Kanunnamesi olup Ahmed Cevdet Paşa'nın başkanlığındaki bir heyet tarafından 1858 yılında hazırlanmıştır. Arazi Kanunnamesi, sistem bakımından Avrupa etkileri taşısa da içerik yönünden bu dönemde Mecelle ile birlikte meydana getirilen iki millî kanundan biridir. Mecelle, Tanzimat Dönemi'nde hazırlanan en önemli ve millî kanun olup borçlar, eşya ve yargılama hukukuna dair bölümlerden oluşmuştur. 1861'de Avrupa hukukundan esinlenilerek "Umur-i Maliyeye Dair Nizamname" adıyla 68 maddelik bir mali kanun yayımlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde Seçim

Âyan Meclisi üyelerinin padişah tarafından tespit edilmesi, Mebusan Meclisi üyelerinin ise seçimle belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu iki meclis Meclis-i Umûmiyi meydana getirmiştir. Mebusların halk tarafından seçilmesi, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli bir adım olmuştur. Meclis ilk dönem çalışmalarını 28 Haziran 1877'de tamamlamıştır. Meclisin 13 Aralık 1877'de başlayan ikinci çalışma döneminde Osmanlı Devleti, Ruslara karşı 93 Harbi'nde ağır bir yenilgi almıştır. Bu gerekçelerle Sultan II. Abdülhamid 13 Şubat 1878'de meclisi süresiz tatil etmiş ve böylece Osmanlı Devleti mutlakiyetçi bir yönetime dönmüştür. 1908 yılında içerde ve dışarda gelişen olaylar üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti harekete geçmeye karar vermiştir. Aralarında Niyazi Bey, Enver Bey gibi ünlü subayların da bulunduğu askerî gruplar, 23 Temmuz 1908'de Sultan II. Abdülhamid'e Kanun-ı Esasi'yi yeniden yürürlüğe koydurmayı başarmıştır. Böylece II. Meşrutiyet Dönemi başlamış ve yeniden mebus seçimi yapılmıştır.

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ'NDE KURULAN SİYASİ PARTİLER
İttihat ve Terakki Fırkası
Ahrar Fırkası
Osmanlı Demokrat Fırkası
İttihad-ı Muhammedi Fırkası
Mutedil Hürriyetperveran Fırkası
Islahat-ı Esasiye Osmaniye Fırkası
Ahali Fırkası
Osmanlı Sosyalist Fırkası
Hürriyet ve İtilaf Fırkası
Millî Meşrutiyet Fırkası

II. Meşrutiyet ve Siyasi Partiler

Yeni rejime karşı çıkan 31 Mart Vakası'nın bastırılmasından sonra Sultan II. Abdülhamid tahttan indirilmiştir. Ardından II. Meşrutiyet Meclisi, 21 Ağustos 1909'da anayasa değişikliğini kabul etmiştir. Bu değişikliklerle siyasal örgütlenme ve toplantı hakkı tanınmış ve Türk demokrasi tarihinde gerçek anlamıyla siyasi partiler kurulmaya başlanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı yaşanmıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen II. Meşrutiyet Dönemi'nde dört kez sandığa gidilmiştir. Meşrutiyet Dönemlerinde yapılan bu seçimler ve çok partili hayata geçiş denemeleri, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli adımlar olmuştur.

SORULAR

1. Aşağıdakilerden hangisi 31 Mart Vakası'nın sonuçlarından biridir?

A) II. Abdülhamid tahttan indirildi.
B) Osmanlı'da siyasî istikrar sağlandı.
C) Osmanlı'da ordu güçlendi.
D) Kapitülasyonlar kaldırıldı.
E) Veraset sistemi değiştirildi.

Cevap: A

2. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin mevcut yönetime karşı başlattığı muhalif hareketlerin hedefleri arasında;

I. Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını engellemek,
II. Anayasal yönetimin tekrar uygulanmasını sağlamak,
III. Osmanlı veraset sistemini değiştirmek.

amaçlarından hangilerinin olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

Cevap: D

3. -Tanzimat Fermanı'nın ilanı
- Islahat Fermanı'nın ilanı
- I. ve II. Meşrutiyet'in ilanı

Yukarıda verilen Osmanlı tarihi ile ilgili gelişmelerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

A) Halkın talepleri doğrultusunda gerçekleşmiştir.
B) Avrupalı devletler karşı çıkmıştır.
C) Osmanlı Devleti'ndeki demokratikleşme hareketleridir.
D) II. Abdülhamit tarafından ilan edilmiştir.
E) Monarşik yapıyı kuvvetlendirmiştir.

Cevap: C